

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Národní ústav pro vzdělávání/IPs Podpora krajského akčního plánování/P-KAP/ leden 2019

ČTENÁŘSKÁ A MATEMATICKÁ GRAMOTNOST

MANAŽERSKÉ SHRNU TÍ VE FORMÁTU „PROČ? – CO? – JAK?“
SWOT ANALÝZA OBLASTI INTERVENCE

II. a III. část pojetí tematické oblasti intervence ve verzi pro decizní sféru
vzdělávací politiky České republiky

II. Manažerské shrnutí pro oblast Čtenářská gramotnost

PROČ je tato oblast důležitá

- žáci mají výrazné problémy s porozuměním psanému textu (ve větší míře naučnému, v menší beletristickému),
- žáci nechápu informace z grafické podoby psaného textu (tabulky, grafy, mapy apod.),
- žáci nevědí, jak se efektivně učit,
- žáci nevědí, jak s informacemi nakládat v kontextu, vysuzovat a syntetizovat texty a své zkušenosti,
- schopnost operovat s informacemi a funkčně využívat čtení je nezbytným předpokladem celoživotního učení,
- je důležitá pro osobní úspěch a spokojený život, pro veřejný život,
- jedná se o zásadní dovednosti specificky pro pracovní trh, a především pro reakce na jeho změny, díky rozvinuté čtenářské gramotnosti lze rozvíjet dovednosti další.

CO tuto oblast charakterizuje

- cílený rozvoj postoje k využívání textů,
- je třeba naučit žáky rozumět psanému textu,
- naučit žáky chápat informace z grafické podoby psaného textu,
- naučit žáky efektivně se učit,
- naučit žáky vyčíst z textu skryté informace, propojovat informace z textů a grafů apod.

JAK je nejvhodnější tuto oblast rozvíjet a podporovat

- sestavením jednotné celonárodní strategie ČG tak, aby všechny subjekty věnující se ČG postupovaly v souladu s ní,
- vnesením potřeby rozvoje ČG u žáků do přípravy budoucích učitelů (spolupráce s vysokými školami),
- získáním vedení škol pro myšlenku systematického rozvoje ČG,
- učitelé cíleně zařazují práci s textem do všech předmětů (např. reflexe porozumění slovním úlohám v matematice),
- učitel buduje pozitivní vztah žáků k četbě,
- učitel rozebírá s žáky různé formy psaného textu,
- učitel rozvíjí kognitivní, emocionální, sociální schopnosti žáků a schopnost naplánovat a ukončit samostatně činnost s oporou o čtení (např. formou dílen čtení),
- učitel vyučuje čtenářské strategie,
- učitel využívá formativní hodnocení,
- učitel vede žáky k využívání metod kritického myšlení při práci s informacemi.

II. Manažerské shrnutí pro oblast Matematická gramotnost

PROČ je tato oblast důležitá

- žáci mají výrazný problém využít svůj získaný matematický aparát k řešení problémů v životě,
- prostor pro přemýšlení je ve výuce upozaďován ve prospěch drilování,
- pracovní trh preferuje jedince, kteří samostatně řeší problémy.

CO tuto oblast charakterizuje

- převažující odpor žáků k užití matematiky a celkově negativní postoj k matematice,
- je třeba podporovat u žáků samostatné hledání vlastního řešení,
- rozvíjet jejich logické myšlení, vyvozování, hledání souvislostí příčiny a následku aj.,
- odpovědět žákům na otázku, k čemu je dobré se učit matematiku,
- aplikovat získaný matematický aparát na úlohy z běžného života.

JAK je nevhodnější tuto oblast rozvíjet a podporovat

- sestavením jednotné celonárodní strategie MG tak, aby všechny subjekty věnující se MG postupovaly v souladu s ní,
- získáním vedení škol pro myšlenku systematického rozvoje MG,
- vytvořit systém vzdělávání pro všechny učitele matematiky,
- učitel nepřináší poznatky, ale usměřuje vlastní objevování žáků,
- učitel vytváří situace, v nichž žák sám odhalí svou chybu, podporuje učení se z chyb,
- učitel nechává žáka zažít úspěch a radost z objeveného,
- učitel žákům předkládá komplexní úlohy, kdy žák/žáci vymýšlí postup a teprve v další úrovni uplatní/uplatňují získaný matematický aparát,
- učitel motivuje praktickými úlohami dle odborného zaměření školy,
- učitel užívá formativní hodnocení (jako součásti komplexních postupů/dovedností učitele s primárním cílem poskytovat žákovi podněty pro postupné dosahování žádoucích výstupů),
- učitelé cíleně zařazují výše uvedené prostředky do všech předmětů (tj. uplatňují je nejen v hodinách matematiky),
- vnesením potřeby rozvoje MG u žáků do přípravy budoucích učitelů (spolupráce s vysokými školami),
- budování systému při vytváření poznatků, zdůrazňování souvislostí a návazností.

III. SWOT analýza

Silné stránky (strengths)	Slabé stránky (weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> - Všeobecný souhlas ve společnosti s tím, že je potřeba u žáků ČG a MG rozvíjet a zlepšovat - Existence možností financování - Existence metodické podpory škol v rozvoji gramotností - Existence nabídky vzdělávání učitelů - Existence určitého počtu učitelů již kvalifikovaných pro rozvoj ČG a MG - Existence kvalitní a atraktivní literatury 	<ul style="list-style-type: none"> - Neexistence jednotné strategie rozvoje ČG a MG na národní úrovni - Nedostatek učitelů, kteří umí cíleně rozvíjet ČG a MG - Neochota/nízká motivovanost učitelů vzdělávat se a nově nabyté poznatky přenášet do výuky (neexistence tlaku na zvyšování kvality výuky) - Časová náročnost rozvíjení ČG a MG ve výuce oproti tlaku na množství poznatků, případně na rychlost ve výpočtech (např. u maturitní zkoušky) - Drilování matematiky místo poskytnutí prostoru pro uvažování - Opomenutí naučných textů jako součásti ČG a zaměření se úzce na beletrii - Omezené schopnosti učitelů efektivně využívat ICT ve výuce (a s tím spojené slabší zaujetí/nížší motivace žáků) - Nedostatečná systémová podpora učitelů (vyšší nároky na přípravu a zvládnutí výuky)
Příležitosti (opportunities)	Hrozby (threats)
<ul style="list-style-type: none"> - Zvyšující se povědomí o významu gramotností pro vzdělávání - Zájem o rozvoj ČG a MG na školách ze strany ČŠI - Vazba na aktéry, kteří připravují budoucí učitele - Potenciál řešit prostřednictvím rozvoje ČG a MG jak problémy žáků „ohrožených školním neúspěchem“, tak rozvoj žáků „mimořádně nadaných“ - Rozšiřující se možnosti pro sdílení poznání a zkušeností z praxe (nový odborný recenzovaný časopis Gramotnost, pregramotnost a vzdělání, vznikající komunity Společenství praxe pro rozvoj gramotností a jiné) - Existence řady dílčích podpůrných aktivit zaměřených na rozvoj gramotností – hledání příležitostí pro spolupráci a propojování 	<ul style="list-style-type: none"> - Nekoordinovaný přístup k rozvoji ČG a MG jednotlivých aktérů (např. CERMAT, ČŠI, jednotlivé projekty, revize RVP apod.), zejména z důvodu chybějící jednotné strategie - Riziko upozadění snahy o rozvoj ČG a MG (opět především z důvodu absence jednotné strategie)

Jak pomoci silných stránek využít příležitosti? (S-O hodnocení)

- Již proškolení učitelé mohou motivovat ostatní k využití nabídky DVPP. Je třeba umožnit komunikaci mezi nimi.
- Apelovat na všeobecný souhlas s potřebou zlepšit ČG a MG a tím i vyzývat k překonání obtíží spojených s čerpáním financí na jejich rozvoj.
- Pomocí rozvoje ČG a MG řešit jak problémy žáků „ohrožených školním neúspěchem“, tak i rozvoj žáků „mimořádně nadaných“.
- Plošně komunikovat s aktéry, kteří připravují budoucí učitele, o potřebě rozvoje ČG a MG.
- Posílit metodickou a konzultační podporu školám.

Jak využít příležitosti k odstranění slabých stránek? (W-O hodnocení)

- Využít veškeré příležitosti ke vzdělávání učitelů jak v kurzech, tak samostudiem (včetně využití e-learningu, sociálních sítí a kanálů apod.)
- Čerpat zdroje financí k rozvoji ČG a MG.
- Vytvořit tlak na zvyšování kvality výuky např. hodnocením učitelů, případně jejich motivací.
- Vazbou na aktéry připravující budoucí učitele se dostanou ČG a MG do povědomí učitelů plošně.

Jak využít silné stránky k odvrácení hrozeb? (S-T hodnocení)

- Využít všeobecný souhlas s potřebou zlepšit ČG a MG k podnícení MŠMT k vypracování Strategie.
- Jestliže by vznikla jednotná Strategie, zainteresované strany by postupovaly v souladu s ní a odpadla by hrozba protichůdných tlaků na učitele (v současnosti viz např. rozpor mezi pojetím maturitní zkoušky z matematiky postavené primárně na rychlosti výpočtů v porovnání s potřebou rozvíjet MG, u které kritérium rychlosti není prioritní).

Jak snížit hrozby ve vztahu k slabým stránkám? (W-T hodnocení)

- Neustálým vysvětlováním, vzděláváním učitelů, předkládáním příkladů dobré praxe
- Dlouhodobou spoluprací a vzájemným nasloucháním.